

Kommentteja ja vastaehdotus kohtaan 13 § Sekajätteen jätteenkuljetusjärjestelmä.

1. Ehdotus jätteenkuljetusjärjestelmän muuttamisesta kunnalliseksi järjestelmäksi perustuu tehtyyn selvitykseen, johon tietoja ovat antaneet jäteyhtiön edustaja ja jätehuoltopäällikkö. Jätteenkuljetusjärjestelmän muutoksen perustelut ja KESTO hanke ovat sisällöltään **arvioita ja ennusteita**, ilman kunnollista faktaa. Tuloksia on tulkittu niin, että niistä voitaisiin vetää johtopäätöksiä, että siirtyminen kunnalliseen jätteenkuljetukseen olisi jollin lailla kannattavaa. Lisäksi perusteluissa ja varsinkin KESTO hankkeessa on ollut selviä virheitä, ainakin alalla toimivien yritysten mukaan. **Miksi tätä muutosta ajetaan väkisin eteenpäin, vaikka faktaa ei ole**, että muutos kannattaisi. Tehdyn selvityksen pohjalta annetaan ymmärtää, että nykyinen järjestelmä ei toimi, eikä täytä lain vaatimuksia. Kuitenkaan mitään faktaa näistä asioista ei ole esitetty, on vain arvioita ja selvityksen tilanneiden henkilöiden näkemyksiä.
2. **Nykyinen järjestelmä on toimiva**, miksi sitä pitäisi muuttaa? Miten voidaan tietää, että suunnitteilla oleva järjestelmä olisi yhtä hyvä tai parempi. Entä jos suunniteltu järjestelmä osoittautuukin huonommaksi. Yksittäinen kuntalainen ei voi irtaantua enää kunnallisesta järjestelmästä, vaikka haluaisikin. **Lähiajalta on näyttää**, miten kunnalliset jätteenkuljetukset itselleen alihintaan haalinut yritys ajautui konkurssiin, ja ihmisten jätteet jäivät monessa paikassa keräämättä. Kävi ilmi, että reititykset ja työturvallisuus olivat retuperällä, lisäksi ajoaikalakia oli rikottu. Kunnalliset jäteyhtiöt eivät voineet asiaa valvoa, vaikka olivat kilpailuttaneet yrityksen ja ostaneet palvelun.
3. **Jos siirryttäisiin** kunnalliseen jätteidenkuljetukseen, niin kuljetuksista **maksettava hinta tulisi nousemaan, asiakaspalvelu ja muiden oheispalvelujen saatavuus tulisi huononemaan**. Tästä olisi selkeästi haittaa kuntalaisille. Tällä hetkellä on selvittämättä mitä muutos aiheuttaisi jätehuoltolautakunnan, viranhaltijoiden ja jätehuoltoyhtiön toimintoihin. Kuinka monta ihmistä olisi tarve palkata hoitamaan asiakaspalvelua ja mitä uusien virkojen perustaminen maksaisi jäsenkunnille ja kuntalaisille. Mitä järjestelmien ja laitteiden hankkimisia muutos vaatisi. Millä lailla asiakaspalvelu saataisiin hoidettua, että se palvelisi riittävästi kuntalaisia. Pelkkä 8-15 puhelinpäivystys ei ole riittävä asiakaspalvelun taso.
4. **Vapaan markkinatalouden ja ihmisten itsemääräämisoikeuden murentaminen on väärin**. Palveluiden kunnallistaminen on väärä suunta. Ennen pitäisi mahdollistaa yritysten kilpailua ja ihmisten vapaata valinnanmahdollisuutta. Moni kuntalainen on valmis maksamaan erilaisista tavaroista tai palveluista enemmän, jos voin ostaa ne oman alueen yrittäjältä. Useat meistä haluavat tukea oma kunnan elinvoimaisuutta ja pitää huolta siitä, että tulevaisuudessakin palveluja on saatavilla ja kunta pysyy hengissä. Millään Ylä-Savon kunnalla ei ole varaa menettää yhtään yritystä tai sen työntekijöitä. Yksittäisten ja eri kokoisten yritysten pysyminen palvelukentässä ja uusien yritysten syntyminen, on ainut mahdollisuus, jos haluamme jatkossakin kehittää kierrätystä ja oheispalvelujen tuottamista.
5. **Harhaanjohtava ja erittäin huonosti tehty yritysvaikutusten arviointi**. Lautakunnassa sovimme, että yritysvaikutusten arviointiin valittavalta konsulttifirmalta edellytetään yhteydenottoa paikallisiin yrittäjäjärjestöihin. Konsultti oli yhteydessä ainoastaan Savon Yrittäjien Mia Simpaseen, joka kysyi paikallisyhdistysten puheenjohtajilta mielipidettä asiaan. Vastausaikaa oli vain yksi ilta klo 16. jälkeen seuraavaan aamuun. Tämä ei toteutunut kuten lautakunta edellytti. Konsultin ammattitaito tehdä arviointia oli selvästi puutteellinen. Saatu yhteen veto oli epäselvä, eikä siitä voitu tehdä oikein mitään johtopäätöstä. Miten käy paikallisten yritysten, jos tämä muutos tehdään?
6. **Lakiin kirjatut edellytykset täyttyvät**. Jätelain määräykset, joista muutoksessa viimekädessä pelkästään on kysymys, täyttyvät selkeästi. Jätelakiin on kirjattu:

37 § (15.7.2021/714)

Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus

Kunta voi päättää, että 32 §:n 1 momentissa tarkoitettussa toiminnassa syntyvän sekalaisen yhdyskuntajätteen ja 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetun saostus- ja umpisäiliölietteen kiinteistöittäinen kuljetus järjestetään kunnassa tai sen osassa siten, että kiinteistön haltija sopii siitä jätteen kuljettajan kanssa, jos:

1) näin järjestetty jätteenkuljetus täyttää 35 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset; **Kiinteistöittäinen jätteenkuljetus on järjestämistavasta riippumatta järjestettävä niin, että tarjolla on jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin.**

Kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa on noudatettava kunnan jätehuoltomääräyksiä. Jäte on toimitettava kunnan määräämään vastaanotto- tai käsittelypaikkaan.

Kunta voi päättää, että sekalaisen yhdyskuntajätteen kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta ei järjestetä alueella, jossa on hankalat kulkuyhteydet, vähän jätteen haltijoita tai vähän kuljetettavaa jätettä, jollei kuljetusta ole ympäristö- tai terveyssyistä pidettävä tarpeellisena.

2) jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle;

3) päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan.

Jos kunta päättää siirtyä kiinteistön haltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen, päätöksessä on määrättävä kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen lakkaamisajankohdasta, joka voi olla aikaisintaan kolmen vuoden kuluttua päätöksen tekemisestä. Kunta voi kuitenkin päättää aikaisemmasta lakkaamisajankohdasta alueella, jolla jätteenkuljetuspalvelua ei ole tarjolla tai sen saatavuus on merkittävästi heikentynyt ja tästä voi seurata roskaantumista taikka haittaa tai vaaraa terveydelle tai ympäristölle.

Kunnan on seurattava ja valvottava 1 momentissa tarkoitetun päätöksen täytäntöönpanoa ja sen edellytysten täyttymistä sekä tarvittaessa käsiteltävä jätteenkuljetusta koskeva asia uudelleen.

Perustelut miksi edellä olevat kolme kohtaa täyttyvät.

1. **Tarjolla on jätteenkuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti, sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin.** On käynyt ilmi viimeaikaisten lautakunnan kokousten perusteella, että valituksia jätteiden kuljetuksista ei ole tullut muualta kuin Pielavedeltä. Jätehuoltopäällikkö on itse näin kertonut. Yrityksiä on jokaisella alueella, eli palvelujen saatavuus on kattavaa. Yksittäiset ongelmat, kuten Pielavedellä oli vastikään saattavat tapahtua huolimatta siitä, kuka on palvelun tilannut. Pielaveden tilanne olisi tapahtunut myös, jos kunta olisi ajot tilannut. Jätteiden kuljetuksessa on varmasti ajoittaisia ongelmia keliolosuhteiden takia lähes kaikissa yrityksissä. Joskus on ongelman aiheuttaja asiakas, joka ei ole huolehtinut jäteastiaa oikeaan paikkaan, tai jokin muu maastossa oleva este aiheuttaa ongelmia. Täydellistä suoritusta ja 100 % kattavaa ja toimivaa järjestelmää ei varmasti saada aikaiseksi, vaikka tilaajana olisi valtio, kunta tai kuka tahansa meistä.

Syrjimättömät ehdot liittyvät palvelun hintaan ja tyhjennyskertoihin. Vapaassa markkinassa kysyntä ja tarjonta elävät tarpeen mukaan. Mikäli kunta hankkii palvelun kuntalaisen puolesta, ei syrjimättömyys enää toteudu. Asiakas, joka haluaa tietyn tyhjennysvälin, esim. ahkeran kierrätyksen takia, ei sitä saa, koska alueella ajetaan tietyt ajokerrat ja kaikki maksavat tyhjennyksen oli rosкасäiliö täynnä tai ei. Mikäli joku asiakas haluaa säiliönsä useammin tyhjennetyksi, ei tämä

onnistu, koska yritys on jo suunnitellut reittinsä tilauksen mukaan, eikä yrityksillä ole ylimääräisiä autoja ja kuskeja odottamassa yksittäisiä ylimääräisiä ajoja.

Mitään lisäpalveluita ei asiakas enää voi tilata, koska yrityksen urakassa on sovittuna vain tietyt tyhjennykset tiettyinä aikoina, tiettyyn hintaan. Mahdollisuus ostaa lisäpalveluita, kuten roskalavat, lietteiden tyhjennys, roska-astioiden myynti, vuokraustoiminta jne. todennäköisesti poistuu, koska markkinoilta häviää yrityksiä, eikä isot urakan voittaneet yritykset mahdollisesti pysty niitä tuottamaan.

Syrjimättömyys hinnan, eli asiakkaille tulevan kustannuksen osalta tulee muuttumaan huonompaan suuntaan. Nyt ihmiset, jotka ovat valinneet asuinpaikakseen syrjäisen seudun, ovat itse valinneet tietoisesti asuinpaikkansa ja ymmärtävät, että syrjässä asumisessa on omat kustannuksensa. Mitään kuljetuspalveluja ei saa syrjäiselle alueella samaan hintaan kuin taajamaan. (esim. taksit ja muut kotiinkuljetuspalvelut). Toisaalta taajamassa asuvat ovat valinneet asuinpaikkansa tietäen, että keskustassa tai sen tuntumassa asuminen on edullisempaa palvelujen saatavuuden osalta. Tämä käännetään kunnallisessa jätteiden kuljetuksessa päälle, eli ne, jotka nyt ovat saaneet jätteensä edullisemmin kuljetettua joutuvat maksamaan myös niiden jätteiden kuljetusta, jotka tällä hetkellä maksavat siitä enemmän. Kunnallinen jätteiden kuljetus ei ole ketään syrjimätöntä, vaan päinvastoin. Kohtuullisten hintojen toteutuminen kunnallisessa jätteiden kuljetuksessa on hyvin epätodennäköistä. Kilpailun vähentyessä yritysten lopettaessa, tulee tarjousten hinnat nousemaan. Tämä ei välttämättä näy ensimmäisessä kilpailutuksessa, mutta tulevissa varmasti näkyy. Lisäksi kunnalliset hankinnat valitettavasti ovat yleensä yritysten ja yksityisten kilpailuttamia hankintoja selvästi kalliimpia.

2. Toinen jätelain vaatimus, **eli jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle**, toteutuu jäsenkuntien alueella. Yritykset ovat olleet oma-aloitteisia kierrätyksen edistäjiä. Yritysten asiakaspalvelu on mahdollistanut asukkaiden omaehtoisen osallistumisen jätteiden lajitteluun ja kiinnostuksen omien jätemäärien pienentämiseen. Vain ihmisten osallisuudella jätteiden lajittelu ja jätemäärät ovat mahdollista saada parempaan hallintaan.

Alueella toimivat yritykset edistävät jätehuollon yleistä toimivuutta ja tukevat jätehuollon alueellista kehittämistä.

EU:n jätedirektiivin mukaan on pyrittävä ensisijaisesti minimoimaan jätteiden synty. Syntyneet jätteet on pyrittävä käsittelemään seuraavassa järjestyksessä: 1) ehkäiseminen/vähentäminen, 2) uudelleenkäyttö, 3) kierrätys materiaalina, 4) hyödyntäminen esim. energiana, 5) loppukäsittely. Kunnallinen jätteiden kuljetus ei kannusta kolmeen ensimmäiseen tavoitteeseen, vaan vasta neljanteen, eli jätteiden käyttämiseen energiana. Mikäli "yhteiskunta" hoitaa asian, ei vastuu enää ole yksilöllä. Mikäli ihminen pakotetaan maksamaan jotain, johon hänellä ei ole vaikutusmahdollisuutta, on riski, että väärinkäytökset lisääntyvät. Sekajätteeseen menee todennäköisesti enemmän kierrätettävää materiaalia silloin, kun ihmisen jätteistä vastaa joku toinen ja ihminen on pakotettu maksumieheksi.

EU on asettanut jäsenmailleen paineita tekemällä jätesäädöspaketin, jonka keskeisinä tavoitteina on vähentää jätteen määrää ja lisätä uudelleenkäyttöä ja kierrätystä. Uudistetun jätedirektiivin mukaan esimerkiksi Suomessa yhdyskuntajätteestä tulee kierrättää 55 % vuonna 2025, 60 % vuonna 2030 ja 65 % vuonna 2035. Suomi on valitettavasti tällä hetkellä jäämässä näistä tavoitteista.

Yhdyskuntajätteen kierrätysaste on viime aikoina ollut laskusuunnassa. Vuonna 2022 se oli 43,7 %, kun se vuonna 2021 oli 48,2%. Tämä on huono suunta.

Kierrätysasteen laskun syitä on useita. Yksi syy on sekajätteen määrän kasvu. Myös biojätteen ja pakkausjätteen kierrätys on laskenut.

Kierrätysasteen parantamiseksi on tehtävä useita toimenpiteitä. Ihmisten on lajiteltava jätteensä paremmin ja kierrätettävä enemmän. Kunnalliseen jätteidenkuljetukseen siirtyminen ei tue tätä tavoitetta.

3. Kolmas jätelain kohta, jota tulee tarkastella: **"päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan"**. Tämä kohta täyttyy myös. Edellä on jo mainittu monta seikkaa, joiden takia kokonaisuutena ei ole järkevää siirtyä uuteen kuljetusjärjestelmään. Jätteiden kuljetus kiinteistöjen omana hankintana on toiminut kokonaisuutena hyvin. Mikään seikka ei ole tuonut

selvästi esille, että kokonaisuudessa olisi ollut ongelmia. Yksittäisiä ongelmia on varmasti aina, eikä mikään järjestelmä ole täydellinen. Mitään etua nykyiseen verrattuna ei kuitenkaan saataisi, jos siirryttäisiin kunnalliseen jätteiden kuljetukseen. Ennen edellistä asian käsittelyä tehdyissä kyselyissä ja lausuntopyynnöissä oli selvästi nähtävissä, että kuntalaiset olivat nykyisen järjestelmän kannalla, sekä useat kunnat olivat nykyisen järjestelmän kannalla. Näillä seuduilla on totuttu ostamaan omalta kylältä ja pitämään palvelut lähellä. Ihmisten tahto toteutuu nykyisellä järjestelmällä.

Ehdotamme, että lautakunta hylkää tehdyn ehdotuksen jätteenkuljetusjärjestelmän muuttamisesta kunnalliseksi jätteenkuljetusjärjestelmäksi ja pysytään edelleen nykyisessä järjestelmässä kehittäen sitä yhdessä paikallisten yritysten kanssa. Meidän on järkevämpää kehittää kierrätystä ja pyrkiä vähentämään jätemääriä, kuin lisätä polttoon menevän jätteen määrää.

Viranomaisten ja jätehuoltolautakunnan tulee jatkossakin toimia hyvässä yhteistyössä alueen yrittäjien kanssa ja pyrkiä kehittämään uusia innovaatioita, sekä kannustaa yrityksiä kehittymään ja kehittämään jätteiden kierrätystä, lajittelua ja jätemäärien hallintaa.

lisälmessa 11.4.2024
